

PS

ALLEHANDA OM VARJEHANDA

Avdelningen tövar icke att återkomma, denna gång med osedvanligt litterärt innehåll.

Tanken om ett slags veckans dikt för läkare tilltalar självfallet avdelningsföreståndaren, som dock ser problem med att i längden kunna uppamma ett tillräckligt högt antal alster av lagom längd.

Tills vidare, och självfallet helt utan utfästelser inför framtiden, nöjer han sig med en urgammal terapeutisk sanning, citerad direkt ur en av de riktigt stora poesisamlingarna, närmare bestämt Ord-språksboken 17:22: »Ett glatt hjärta är en god läkedom, men ett brutet mod tar märken ur benen.»

Själv har också avdelningsföreståndaren med behållning konsumerat den bok som Gårdelöf citerar, och kan därför tillägga att den är fylld av fångslande utveckningar från det i och för sig intressanta huvudämnet Dahlbergh.

Exempel på sådana minnesvärda diversioner är skildringarna av situationen inom förlösningkonsten och de teoretiskt skolade männens begynnande intåg på området (i slutet av kapitel 2), av hälso-tillståndet i den svenska stormaktshären (i kapitel 4), av hur en sådan jättearmé överhuvudtaget kunde förflytta sig (i kapitel 9), av synen på familjen och barnen (i kapitel 2) samt av synen på kärlek och förälskelse (kapitel 10).

Allt detta låter sig med fördel baklängesläddras.

Från Göteborg skriver Pål Svendsen och berättar en sedelärande historia från den moderna sjukvården:

Någonstans i Sverige hände det sig att någon ansåg att sjukvårdens kvalitet skulle öka och utgifterna minska genom omorganisation. Från högt håll föreslog man att omorganisationen skulle ha som motto:

»omvårdnad, kompetens och trygghet».

Någon person med patient- och personalkontakt föreslog dock den mer verklighetsnära devisen:

»ombyggnad, konferens och tröghet».

Avdelningen har som motto att återkomma.

Läkande poesi

Den förnämliga tidskriften *The Lancet* innehåller i varje nummer en dikt, snabbt tillgänglig för baklängesläddrare, i regel författad av någon av de många engelska läkare som tillika är framstående poeter. I ett av sina senaste nummer innehåller tidskriften en artikel av Anne Hudson Jones, professor vid institutet för Medical Humanities i Galveston, Texas, där hon behandlar det gemensamma hos läkare och poeter. Apollo är bådas gud och skyddspatron, som Shelley skriver i sin »Hymn»:

*All harmoni i instrument och vers
all profetia och all medicin är min*

Båda vill bevara ljus och ordning mot mörkrets och sjukdomens kaos. För att skapa eller återställa hälsans skönhet och harmoni betjänar medicinen kroppen och poesin själen. Om medicin och poesi är förenade i samma person förstärks den läkande kraften påtagligt. Trots detta är det bara delar av promille av läkarkåren som är framstående poeter. Ute i världen kan man minnas Oliver Goldsmith, John Keats, Friedrich von Schiller och Gottfried Benn och bland svenskar Herman Säterberg (Glad såsom fågel, förkortat glad sås bland odister), Eva Ström och Barbro Dahlin. Bland de engelska läkarpoeterna hittar författaren inga kvinnor!

En stundom ventilerad fråga är hur mycket läkargärningen präglats vederbörandes poesi. Om Keats påpekar en av hans biografer, Goellnicht, att hans känsla för mänskligt lidande och öns-

kan att bota det transformerades till hans ideal – den Apollo-like läkaren – poeten – som i mycket skapat hans storhet som poet.

Två nutida engelskspråkiga läkarpoeter är Dannie Abse och John Stone. Den förr föddes i Cardiff, Wales, 1923 och har arbetat som läkare hela tiden och samtidigt skrivit poesi, »två röster, som sjunger samma rytm». I *Song for Pythagoras* har han skildrat spänningen mellan doktors vita rock och poetens röda mantel, buren omväxlande men av få på samma gång. Men genom åren »har den vita rocken en purpurglans i viss belysning och purpurmanteln några vita fläckar».

John Stone är född i Jackson, Mississippi, 1936 och är kardiolog, professor och dekanus. Han hävdar att poesin har gjort honom till en bättre läkare, »det är ett sätt att ge tillvaron mening ... den har kraften att läka». Han betonar värdet av att utnyttja poesi i den medicinska undervisningen. »Medicin är ett förlustspel (a losing game) men i poesin finns magi och bekräftelse av livet.»

Eller för att sluta med Lars Erik Böttigers fina översättning av en dikt av Gottfried Benn i hans lysande bok om litterära läkare:

*Floderna, frågorna, flammorna –
och sedan i askan helt kort
Att leva är att slå broarna
över strömmar som flyter bort*

Nils Brage Nordlander

Omläsningen

»Strax efter återkomsten blev han hastigt sjuk. Tillkallade italienska läkare gav honom diagnosen 'la Punta', en allvarlig sjuka, som brukade kunna leda till döden efter en tre fyra dagar. Erik var illa där. Doktorer flockades runt hans bädd, där han låg 'i stor svaghet' – som mest stod där tre italienska läkare och en tysk som med stort allvar idkade sin sedvanliga professionella hjälplöshet. Och de liksom de flesta andra misströstate.»

Ur *Ofredsår* av Peter Englund (1993).

Anm 1: Erik, som trettioårig insjuknade i Venedig 1655, hette då fortfarande Jönsson i efternamn. Trots såväl professionell som lekmanamässig misströstan tillfrisknade han och reste så småningom norrut för att delta i Karl X Gustavs krig, insjukna i pesten och överleva

även den – kanske tack vare att han själv-mant sökte isolering från såväl omvärlden i allmänhet som läkare i synnerhet? Han adlades Dahlbergh 1660 och blev en synnerligen kunnig fortifikationsofficer, högt uppskattad även av Karl XI och Karl XII fram till sin död 1703.

Flera av Sveriges mest kända fästningar och skansar ritades av Erik Dahlbergh, som dessutom var en välutbildad arkitekt och stadsplanerare (Karlskrona) samt en skicklig kartograf och tecknare, mest känd för praktverket *Suecia antiqua et hodierna*, vilket tog honom fyra årtionden att färdigställa.

Anm 2: När jag häromdagen citerade ovanstående i en grupp av kolleger, fölls genast kommentaren: »Det har inte hänt mycket på 350 år. Sådär är det vända morgon på vår avdelning.»

Bror Gårdelöf
Linköping